

TRUDE TEIGE

*Isoäiti
tanssi
sateessa*

Suomentanut Saara Kurkela

W S O Y

Trude Teige

ISOÄITI TANSSI
SATEESSA

SUOMENTANUT SAARA KURKELA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

NORLA on tukenut tämän teoksen suomentamista.

Lemmikki on sininen -värssyn (s. 80)
suomentanut Hilja Vesala

Otteen Märta Tikkasen *Vuosisadan rakkaustarina* -teoksesta (s. 90–91)
suomentanut Eila Pennanen

Otteen Z. Topeliuksen *Uinu paju pienoinen* -laulusta (s. 108 & 169)
suomentanut A. Tervasmäki

Otteen Johann Wolfgang von Goethen *Talismane*-runosta (s. 181)
suomentanut Teivas Oksala

1. painos

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Norjankielinen alkuteos *Mormor danset i regnet*

Copyright © 2015 Trude Teige

Originally published in Norwegian by H. Aschehoug & Co, Oslo.

Published by agreement with agentur literatur Gudrun Hebel, Berlin

Suomenkielinen laitos © Saara Kurkela ja WSOY 2025

Werner Söderström Osakeyhtiö

ISBN 978-951-0-49778-4

Painettu EU:ssa

»Fiction is like a spider's web, attached ever so lightly perhaps, but still attached to life at all four corners.»

VIRGINIA WOOLF

1

Heitin reppuni vanhaan puuveneeseen. Alfred nappasi siitä kopin, ja minä hyppäsin perässä.

– Sinäkö päätit lähteä toviksi saareen? Alfred kysyi käynnistäessään moottoria.

Minä nyökkäsin, sillä en jaksanut puhua.

– Siellä on nyt mukavan hiljaista ja rauhallista, Alfred jatkoi. – Ainakin vielä. Aika kuluu sukkelaan, ja ensimmäiset kesäasukkaat tulevat jo parin kuukauden päästä.

Istuin veneen keulaan, vedin takkini vetoketjun kiinni ylös asti ja nykäisin hupun syvään otsalleni. Ulapalle päästyämme aallot kasvoivat suuremmiksi, laidan yli lensi pärskeitä ja Alfred hidasti vauhtia.

Olin matkustanut Drammenista linja-autolla Kragerøn kaupunkiin aikomuksenani jatkaa saareen taksiveneellä. Mutta satamalaiturilla törmäsin sattumalta Alfrediin.

Veneen keinunta oli rauhoittavaa. Pikkuhiljaa ajatukset ja huolet irrottivat minusta otteensa kuin tuulen vieminä. Vaivuin vähitellen yhä syvemmälle veneen pohjalle, nojasin pääni reppua vasten ja nukahdin.

Havahtuessani Alfred kiinnitti venettä aallonmurtajaan. Hän satoi peräköyden poijuun, nousi maihin ja sitaisi keulaköyden puolipolvisolmulla paalun ympäri.

– Veneessä saa kaikkein parhaat unet, hän hymyili ja pyyhkäisi kätensä housuihin.

Kuljimme aallonmurtajaa pitkin venevajarivistön ohi ja käännymme taajamaan johtavalle soratielle. Ohitimme ison nurmikentän, missä meillä oli lapsuudessani tapana pelata jalkapalloa. Lakastunut ruohikko tuoksui kostealta, sillä suurimman osan päivää oli satanut. Nyt taivas oli lähes pilvetön, ja mantereella aurinko lasi parhaillaan harjuntaa. Raaka pohjoistuuli puhalsi suoraan kohti, ja päidemme yllä muutama lokki seilasi ilmapirran mukana käheästi kirkuen. Huomasin, että Alfred ontui hieman.

– Oletko loukannut jalkasi? kysyin.

– Haava ei ota parantuakseen, Alfred vastasi. – Siksi minä kaupunkiin lähdinkin. Piti käydä lääkärissä vaihdattamassa side.

– Kotisairaanhoido ei varmaan lähde tänne asti yhden potilaan vuoksi, sanoin. – Onko se säärihaava?

– On.

– Minä voin vaihtaa sidoksen, sanoin.

Alfredin ilme kirkastui hetkeksi. – Sinähän tosiaan osaat sellaiset, hoitaja kun olet. Mutta sitten hän jatkoi: – Sinä olet nyt vapaalla, Juni, ei se käy päinsä.

– Tietenkin käy. Voit pyytää tarvikkeet mukaan seuraavalla lääkärikäynnillä.

Kävelimme hetken vaiti, kunnes Alfred sanoi:

– Oli ikävää kuulla Lillasta. Se kävi äkkiä.

– Hänen hyväkseen ei voitu tehdä mitään, sanoin.

– Aiotko jäädä pitkäksi aikaa? Alfred kysyi.

– En tiedä, toviksi nyt ainakin.

– Olenkin ajatellut, että tulet varmaan pian käymään. Talo kuuluu kaiketi nyt sinulle? Alfred sanoi, kun seisahduimme portille.

– Näin on, vastasin.

Lilla oli asunut talossa siitä lähtien kun mummi ja vaari kolme vuotta aiemmin kuolivat. Alfred oli lähin naapuri.

– Se kaippaa maalia, hän sanoi.

Avasin portin. – Kiitos vain kyydistä. Ollaan yhteyksissä.
– Näin tehdään. Sano ihmeessä, jos tarvitset jossain apua.

Jäin katsomaan suurikokoista, vankkarakenteista miestä, joka lähti nilkuttamaan tietä pitkin. Alfred oli jäänyt nuorena leskeksi, ja hänen kaksi poikaansa asuivat mantee-reella. Hän oli pyytänyt ikänsä katkarapuja mutta jättänyt ne hommat loukattuaan olkapäänsä kymmenen vuotta sitten. Kesällä, kun me lapset iltapäivisin sukeltelimme aallonmurtajalta, hän antoi kotimatikallaan meille kourallisen katkarapuja, jos niitä liikenä, ja me istuimme aallonmurtajalla, söimme rapuja ja heitimme perkeet lokeille.

Nyt Alfred lähenei seitsemääkymmentä ja oli saaren viimeinen vakituinen asukas.

Miksi oikein tarjouduin vaihtamaan hänen haavasidoksensa? ihmettelin astuessani sisään portista. Minähän halusin olla itsekseni.

* * * *

Samana aamuna olin käynyt omalääkäriilläni kotikaupungissani Drammenissa.

– Minusta sinä tarvitset sairauslomaa, naislääkäri sanoi katsoen minua vakavana. – Enkä nyt tarkoita viikkoa tai kahta, sillä tarvitset aikaa ja rauhaa. Kirjoitan alkuun kolme viikkoa.

Itku tuntui puristuksena kylkiluiden alla, kun selitin, miksi olin hakeutunut lääkäriin. Minulla oli univaiveuksia, ja kun viimein nukahdin, heräsin pian uudestaan siihen, että sydämeni hakkasi nopeasti ja voimakkaasti. Lisäksi voin pahoin ja minua heikotti.

- Miten töissä menee? lääkäri kysyi.
- Minun on vaikeaa keskittyä.
- Mutta viihdyt kuitenkin?

Nyökkäsin. Se piti paikkansa, rakastan sairaanhoitajan työtäni. – Ei tämä töihin liity, sanoin.

– Mihin sitten?

– No tuota... Nielekselin yhä uudestaan, kunnes viimein sain sanat suustani: – Minun mieheeni.

– Niinkö? Lääkäri nojautui taaksepäin ja odotti.

– Hän ei tiedä, missä olen.

– Vai niin?

– Me olimme pari päivää purjehtimassa. Tarkoitus oli veneillä koko pääsiäinen ja purjehtia Ruotsin rannikko pitkin etelään. Mutta minä häivyin kesken kaiken.

– Tänäänkö? lääkäri kysyi.

– Ei vaan eilen illalla. Vene oli Strömstadin satamassa, ja... kun Jahn juo, niin joskus hän... menettää malttinsa.

– Ja mitä silloin tapahtuu?

– Silloin... Sanat juuttuivat kurkkuuni.

– Lyökö hän sinua? Lääkäri ojensi minulle nenäliinan pöydällä olevasta rasiasta.

Nyökkäsin ja niistin nenäni. – Eilen pakenin maihin, ja kun tulin takaisin, hän ei enää päästänyt minua veneeseen. Kävelin vähän aikaa ympäriinsä ja... en ollut suunnitellut, että häipyisin, mutta sitten nousin Osloon lähtevään linja-autoon ja menin yöksi hotelliin. En uskaltanut mennä kotiin, kun ajattelin, että Jahn voi lähteä perääni.

Lääkäri kirjoitti sairauslomatodistuksen. – Voin suositella hyvää psykologia...

– Myöhemmin, sanoin. – Ei nyt.

Lääkäri täytti lomakkeen, ojensi sen minulle ja ohjeisti käymään laboratoriossa verikokeissa. Kun hän viittasi minut takaisin vastaanottohuoneeseen, näin hänen kasvoistaan, että jokin oli vialla.

– Sinä olet raskaana, hän sanoi.

Tuijotin häntä epäuskoisena. – Raskaana? En suinkaan...

- Siitä ei ole epäilystäkään, nainen sanoi katsoen pöydällä olevaa tuloslomaketta. Hän piti katseensa tiukasti paperissa ja kysyi: - Mitä sinä siitä ajattelet?
- Minä... en tiedä. En taida haluta... pitää sitä.
- Milloin sinulla viimeksi oli kuukautiset?
Laskin päässäni taaksepäin.
- Reilu viisi viikkoa sitten.
- Siinä tapauksessa ehdit vielä miettiä asiaa. Minusta sinun kannattaa harkita tarkkaan.
- Mutta...
- Olet nyt sellaisessa mielentilassa, että päätöstä kannattaa vähän lykätä, lääkäri sanoi napakasti. - Saat miettiä ihan rauhassa, sillä raja kulkee 12. raskausviikon kohdalla. Palataan asiaan viikon tai parin päästä.

2

Betoniportaat olivat likaiset ja sammalen peitossa. Myös kaide oli alkanut vihertää. Jäin seisomaan ja katselemaan valkeaksi maalattua julkisivua. Talo oli rakennettu 1900-luvun alussa merikapteenin kodiksi. Sisäänkäynnin yläpuolella oli kattoerkkeri, jossa oli Lillan huone. Pikkuruutuiset ikkunat oli kehystetty koristelistoilla, jotka muistuttivat reunapitsejä. Alfred oli oikeassa, talo tosiaan kaipasi maalia. Laskin repun kädestäni ulko-oven vieressä odottavaan tuoliin. Vaarin korituoliin. Siinä hänellä oli kesäisin tapana istua ja lueskella lehteä. Tuolikin oli sään ja vuosien harmaaksi patinoima.

Eteisessä vastaani tulvahti tyhjilleen jääneen vanhan talon haju, sellainen imelähkö, homeeseen vivahtava ummehtunut tuoksu, jota tapaa vanhoissa, autioissa taloissa. Ja Lillan haju, seiniin pinttynyt vieno nikotiinin käry.

Eteisen hylly oli täynnä hattuja. Lillan hattuja. En ollut nähnyt hänen käyttävän niitä vuosikausiin. Koukuissa roikui hänen ulkovaatteitaan, kesä- ja talvitakkeja päällekkäin sullottuina. Kengät ja saappaat lojuivat kasassa kellarin oven luona. Riisuin jokasääntakkini, heitin sen porraspylvään päälle ja menin keittiöön, naksautin ikkunan alla olevan patterin lämpiämään, jätin hanan hetkeksi valumaan ja laitoin kahvin tulemaan. Keittiö oli juuri ennen vaarin sairastumista remontoitu nykyaikaiseksi. Siellä oli kattoon

asti ulottuvat kiiltovalkoiset yläkaapit, nykyaikainen uuni ja liesitaso sekä graniittiset työtasot. Pöydän yllä roikkui tanskalaissuunnittelija Poul Henningsenin lamppu.

Kun Lilla puolisen vuotta sitten joutui sairaalaan, kävin hakemassa hänelle vaatteita. Tyhjensin tuhkakupit ja jääkaapin, keräsin tyhjät pullot ja vein roskat sekä kytkin lämmöt pois päältä sillä aikaa kun taksivene odotti minua aallonmurtaajalla.

Olohuoneessa vaalean sohvan toisessa päädyssä sohva-tyyny olivat painuneet linttaan ihan kuin Lilla olisi maannut siinä vastikään. Sohvapöytä oli vanhojen sanomalehtien ja aikakauslehtien peitossa. Huoneen nurkassa oli edelleen vaarin sänky. Sen päälle oli levitetty iloisen värinen neulottu tilkkupeite, eikä siihen ollut koskettu sen jälkeen kun vaari muutti hoitokotiin neljä vuotta sitten, vuosi ennen kuolemaansa.

Minun lapsuudessani lasikuistilla oli lämmintä ja rehevää kuin pienessä viidakossa. Nyt isot ruukut seisoivat laattalattialla tyhjillään, ja pikkuruutuisten ikkunoiden alla olevat hyllyt oli ahdettu täyteen päällekkäin pinottuja pieniä, mustia muoviruukkuja. Vaaleansinistä sisäseinää vasten, pikku messinkipöydän molemmin puolin, odottivat mummin ja vaarin tummansiniset nojatuolit.

Avasin puutarhan portaille johtavan oven. Isossa kolvussa roikkui edelleen vanha, sään pieksemä keinu. Se oli vaarin tekemä. Hän porasi lautaan kaksi reikää, työnsi köyden niiden läpi ja satoi sen paksuun oksaan.

Kävelin hitaasti keinun luo, istuin siihen ja keinuin hetken edestakaisin. Sitten tartuin köysiin ja otin vauhtia, nojasin taaksepäin ja nostin jalat ylös.

Alkoi tihuttaa, mutta jäin istumaan ja nojasin päätäni köyteen.

Sateet ovat elämän suosionosoituksia, mummilla oli tapana sanoa.

Muistot tulvivat mieleeni verkkokalvoille ilmestyvinä terävinä kuvina: näin mummin täällä puutarhassaan iltasateessa yllään yksi punaisista mekoistaan. Hän ei koskaan käyttänyt housuja vaan aina yksinkertaisen mallisia mekoja, usein punaisia, niin arkena kuin juhliassa. Mummi rakasti värejä, enkä koskaan nähnyt häntä mustiin pukeutuneena – en edes vaarin hautajaisissa.

– Hän on sekaisin, Lilla sanoi, kun mummi tanssi rauhallisesti lämpimässä kesäsateessa.

– Ei hän sekaisin ole, vaari vastasi. – Hän on iloinen.

En koskaan nähnyt mummia niin suruttoman näköisenä kuin silloin kun hän tanssi sateella puutarhassaan. Panin silmät kiinni ja tunsin hänen tuoksunsa, sen, miltä mummi tuoksui ollessaan iloinen.

Toisina päivinä hänen tuoksunsa oli toisenlainen.

– Miksi mummi tanssii sateessa? kysyin kerran vaarilta. Olin silloin varmaan kahdeksan tai yhdeksän vanha.

– Koska se tekee hänet iloiseksi ja vahvaksi, vaari vastasi.

Tanssittuaan tarpeekseen mummi niiasi syvään, kuin ottaisi vastaan suosionosoituksia, ja palasi sitten läpimärkänä sisään. Vaari oli vastassa aamutakin kanssa, ja mummi riisui vaatteensa, kietoutui aamutakkiin ja nojasi vaariin. Vaari kiersi kätensä hänen ympärilleen, ja mummi sanoi: – Tiedäthän sinä että rakastan sinua?

Vaari hymyili kasvot mummin hiuksia vasten. – Kyllä minä sen tiedän, Tekla. Me olemme parasta mitä meille on tapahtunut.

Sitten hän kaatoi heille lasilliset portviiniä, aina portviiniä, ja viittasi nojatuolien suuntaan.

– Niin, Konrad, mummi sanoi. – Istutaan vain juttelemaan. Minulle tekee hyvää jutella kanssasi.

Minä makasin huoneessani olohuoneen yläpuolella. Vaarin ääni kuulosti vaimealta kuminalta, mummin ääni enemänkin hyräilyltä.

Mistäköhän he puhuvat? minä mietin, ja samalla heidän äänensä muuttuivat kehtolauluksi, joka nousi ja laski sänkyäni alla kuljettaen minut uneen.

3

Lilla oli töissä kaupungissa ja tuli kotiin viikonloppuisin. Olen aina kutsunut häntä Lillaksi, en ikinä äidiksi. Kotona tunnelma muuttui usein erilaiseksi, kun Lilla oli siellä, ihan kuin talon syke olisi noussut.

– Miksi sinä käyt töissä? kysyin kerran. – Saaren muiden lasten äidit ovat kotiäitejä.

– Koska en jaksa asua täällä, Lilla sanoi. – Viihdyn paremmin kaupungissa. Siellä on helpompi hengittää.

Se oli outo vastaus, koska minusta ilma oli saarella paljon raikkaampaa kuin kaupungissa. Siksi ajattelin, että ehkä se johtui jotenkin minusta – että ehkä Lilla ei halunnut olla kanssani koko ajan.

Asuin saarella mummin ja vaarin luona siihen asti kun menin lukioon ja muutin kaupunkiin Lillan luo. Koko lapsuuteni ajan minulla oli tapana mennä aallonmurtajalle Lillaa vastaan, joskus perjantai-iltana, joskus taas lauantaina iltapäivällä. Lilla oli töissä Torkildsenin vaatekaupassa ja sai ostaa vaatteita alennettuun hintaan. Odotin aina uteliaana, mitä hänellä olisi yllään. Uusi puku, mekko tai housut, takuulla jotain hienoa. Kukaan ei pukeutunut yhtä muodikkaasti kuin Lilla. Ihailin häntä suunnattomasti, sillä hän näytti ihan samalta kuin naistenlehtien mallit. Hän myös tuoksui ihanalta ja käytti parfyymeja, joilla oli sellaisia nimiä kuin Red Door, Rive Gauche ja Anaïs Anaïs.

Lempituoksuni nimi oli Charlie. Pullon mainoskuvassa pitkätukkainen vaalea nainen käveli rannalla paljain jaloin auringon laskiessa. Taustalla liplatti meri, ja naisella oli viti-valkea housupuku ja yhtä valkeat hampaat. Viistosti hänen säärtensä yli kulki teksti »Gives you the time of your life!«

Pystyin päättelemään Lillan mielialan jo siitä, miten hän vilkutti lautalta kauan ennen kuin se rantautui. Joskus hän näytti poissaolevalta, ja silloin hän hädin tuskin puhui koti-matkalla ja pysytteli enimmäkseen yksin huoneessaan. Mutta jos Lilla näytti hyväntuuliselta ja ilahtui minut nähdessään, saatoin pyytää häntä lakkaamaan kynteni, laittamaan hiukseni ja meikkaamaan kasvoni, ja silloin pääsin hänen huoneeseensa istumaan hänen vuoteellaan. Laitettuaan minut valmiiksi Lilla joskus katsoi minuun, sanoi, että olin nätein tyttö, jonka hän tunsu, ja silitti poskeani. Silloin mahassani kihelmöi, ja uskoin Lillan sanat: hän kyllä tiesi sellaiset jutut, olihan hän kaunis ja tyylikäs ja tuoksui Charlielta.

Joskus Lilla ja minä teimme talvella pihalle lumilyhtyjä. Pyörittelimme lumipalloja, pinosimme niitä päällekkäin ja työnsimme lyhtyjen sisään kynttilänpätkät. Kerran teimme viisitoista sellaista lyhtyä, ja ne valaisivat koko puutarhan. Muistan, että mummi nauroi kävellessään vaarin lumeen luomaa polkua lisärakennukseen, jossa hänellä oli ateljee. Hän sanoi, että näytti kuin olisimme puuhaamassa katolista messua.

Saarella ei yleensä ollut paljon lunta, eikä sitä juuri koskaan riittänyt esimerkiksi lumiluolien kaivamiseen. Siihen ilmanala oli liian leuto ja vaihteleva. Mutta yhtenä talvena, joka vaarin mukaan oli lumisin talvi miesmuistiin, Lilla keksi, että voisimme hypätä toisen kerroksen kuistilta. Kolasimme pitkään lunta isoksi kasaksi, johon hyppäisimme. Nousin kaiteelle, pidin nurkkapylvästä kiinni ja katsoin alas. Lilla tuli seisomaan viereeni.

– Hyvin se menee, hän sanoi.

– En minä uskalla, minä sanoin, ja Lilla otti minua kädestä.

– Tietysti uskallat. Se on kuin pumpuliin hyppäisi.

Katsoin ensin alas ja sitten Lillaa. – Kuvittele että osaat lentää, hän sanoi.

Osaan lentää, minä sanoin itselleni, osaan lentää. Halusin, että Lilla olisi minusta ylpeä, halusin, että hän pitäisi minua rohkeana ja etevänä. En tiedä kumpaa pelkäsin enemmän: hyppäämistä vai sitä, että tuottaisin Lillalle pettymyksen. Suljin silmäni ja hyppäsin. Henkeni salpautui ja suuhun ja nenään meni lunta, ja minä huusin ja haukoin henkeä.

Lilla ryntäsi heti luokseni, hänkin oli kai hypännyt. Hän kiskoi minut lumikinoksesta ja halasi minua. – Oletko sinä kunnossa, loukkasitko itsesi? Hänen äänestään kuului pelko. – Sattuuko johonkin?

Tunnustelin oloani. Ei, ei sattunut. Itkin silti. Lilla tuuditti minua hiljalleen, ja minä nyyhkytin ja vedin sisääni hänen tuoksuaan, joka oli sekoitus pakkasta ja Charlie-parfyymia. Itkin kauan, jottei Lilla vain päästäisi minusta irti.

Mummi kuunteli usein musiikkia maalatessaan lisärakennuksessa.

– Chopiniä, mummi sanoi ottaen esiin LP-levyn, asetti sen vanhalle levysoittimelle ja jäi hetkeksi odottamaan kap-paleen alkamista. Kun musiikki virtasi huoneeseen, hän asettui maalaustelineensä ääreen. – Chopiniä, hän toisti. – Kauneinta pianomusiikkia, minkä tunnen. Tässä pianolla on orkesterisäestys. Kapellimestarina Herbert von Karajan. Hän taisi olla natsipuolueen jäsen, mummi lisäsi kuin olisi puhunut itseksensä.

– Mikä on natsipuolue? minä kysyin.

– Opit sen sitten kun menet kouluun.

Mummi sekoitti värejä ripein liikkein. – On se vain kumma, miten tiukasti menneisyys voi ihmiseen takertua, hän jatkoi tarkastellen maalaus kangasta. – Sen Karajan

joutui huomaamaan, vaikka myöhemmin meni naimisiin neljännesjuutalaisen kanssa ja erosi puolueesta.

– Mikä on neljännesjuutalainen?

– Ihminen, jolla on juutalainen isoäiti tai isoisä, mummi vastasi. Sitten hän sulki hetkeksi silmänsä, enkä uskaltanut kysellä enempää. Hän veti henkeä nenän kautta, ja hänen rintakehänsä kohosi. – Aah! Pianokonsertto numero yksi e-mollissa. Nyt voin ryhtyä maalaamaan.

Ajattelin, että oli outoa, että tämän Chopin-nimisen tyyppin musiikki innoitti mummia, vaikka se toi hänen kasvoilleen haikean ilmeen. Tai siis ilmeen, jota nykyisin kutsuisin haikeaksi; silloin en tuntenut sellaisia sanoja, mutta näin, että mummi joutui jonkin tunteen valtaan. Minäkin kuuntelin mieluusti Chopinia, ja silloin jaksoin istua tosi pitkään paikallani ja katsella, kuinka maalaus pikkuhiljaa muodostui kankaalle. Sain olla ateljeessa mummin kanssa vain sillä ehdolla, että istuin ihan hiljaa paikallani.

Kesäisin puutarhaan johtava ovi oli yleensä auki, ja ilta-päivällä auringonsäteet hiipivät hiljalleen lähemmäs mummia, osuivat lopulta hänen kasvoihinsa ja laskeutuivat koristamaan ylös kammattuja hiuksia kultaisten nauhojen lailla. Silloin kun mummi ei ollut hetkeen käynyt kampaajalla, aurinko paljasti hiusten harmaantumisen tyvässä ja hiusrajassa. Valo loi varjoja hänen rypyilleen, silmäkulmista lähti viuhkamaisesti teräviä uurteita, otsaan muodostui vaakasuoria uria, ja toisen posken pitkä arpi, joka ulottui nenänpielestä korvaan, muuttui syvämmäksi. Kerran kysyin häneltä, miten hän oli saanut arven, mutta hän sanoi, ettei muistanut – siitä oli niin kauan.

Mummi oli kaunis eri tavalla kuin Lilla. Nykyisin ajattelen, että hänessä oli sellaista kauneutta, joka kehittyy vasta iän myötä.

Toisinaan mummin maalatessa hänen huulillaan ka-rehti lempeä hymy. Mutta usein hän maalasi nopeasti ja

kiihkeästi, kuin kiireissään, ja silloin hänen ilmeensä oli tuima. Kerran erehdyin kysymään häneltä, oliko hän vihainen. Hän murahti tylästi, että minun piti olla hiljaa tai joutuisin lähtemään ateljeesta. Silloin menin itku kurkussa kertomaan vaarille, että mummi oli minulle vihainen. Vaari otti minua kädestä ja sanoi: – Ei hän sinulle vihainen ole, hän on vain omassa maailmassaan eikä halua tulla häirityksi. Tulehan, lähdetään kävelylle merenrantaan.

Vaarilla ja minulla oli tapana kävellä saaren itäpuolelle vakipaikkaamme, kalliohyllylle, joka oli suojassa sekä pohjois- että länsituulelta. Kesäisin minä poimin pitkiä, komeatähkäisiä heinäkasveja ja solmin niistä kimppuja, joihin tuli myös vaaleanpunaisia rusolaukkaneilikoita ja liiloja rantakukkia. Talvisin lätäköiden pinnalle muodostui jääkerros, joka oli hauras kuin ohut lasi. Ne rasahtivat ihanasti, kun astuin niiden päälle. Vaari hymyili ja sanoi, että Lilla oli pienenä tehnyt ihan samaa, ja se sai minut ajattelemaan, että ehkä minussa oli Lillan näköä ja minustakin voisi tulla isona yhtä kaunis.

Vaari oli sodan aikana merillä. Hän ei ikinä puhunut sotakokemuksistaan, ainoastaan sodan jälkeisestä ajasta, jolloin hän työskenteli isoilla laivoilla ennen kuin palasi maihin ja sai töitä kragerøläiseltä varustamolta.

Kun istuimme kalliolla katselemassa merta, vaari kertoi minulle vieraista satamista, kuten oli kertonut myös Lillalle tämän lapsuudessa. New York, Buenos Aires, Honolulu, Madras, Bremerhaven. Pyörittelin kummallisia nimiä kielelläni.

– Miksi lähdit pois meriltä? minä kysyin.

– En kestänyt olla niin pitkiä aikoja poissa mummin luota.

Muistan vieläkin osan vaarin tarinoista: stuertin joka sai potkut juomisen takia, matruusin joka ikävöi norjalaista tyttöystäväänsä niin että makasi hytissään parkuen kuin

lapsi, sekä koneenkäyttäjän joka jäi rannalle Kapkaupungissa. Mutta kaikesta hänen kertomastaan muistan parhaiten sen, ettei hän kestänyt olla poissa mummin luota.

Aikuisena pystyin näkemään heidän välisensä hellyyden ja läheisyyden. He eivät olisi kestäneet olla erossa toisistaan, eivätkä he sitten kestäneetkään.

Vaari sai kahdeksankymmenenseitsemän vuoden iässä aivohalvauksen. Hän joutui vuoteenomaksi ja menetti puhekykynsä. Mummi hoiti häntä. Mummi ei halunnut, että vaarilla olisi muita hoitajia, ja hän sai tahtonsa läpi. Mummi sai aina tahtonsa läpi. Itse hän oli pirteä ja tarmokas aina siihen asti, kunnes tajusi, että vaarin oli päästävä hoitokotiin. Silloin hänen ryhtinsä lysähti vähitellen kasaan kuin voimat olisivat ehtyneet. Omasta sairastelustaan huolimatta mummi kävi säällä kuin säällä päivittäin kaupungissa vaaria katsomassa. Mutta ilman vaaria hän ei ollut oma itsensä. Mummi, joka oli aina ollut toimekas ja eloisa, muuttui hitaaksi ja raskasliikkeiseksi. En tiedä, maa-lasiko hän viimeisenä elinvuotenaan ainuttakaan taulua.

Kolme päivää vaarin hautajaisten jälkeen, kevätpuolella, mummi meni sateeseen tanssimaan. Seisoin lasikuistilla ja katselin hymyillen siroa hahmoa, joka tanssi verkkaisin liikkein.

Näytti kuin hän olisi asettunut rauhassa makaamaan nurmikolle.

Sydänpysähdys, lääkäri totesi.

Sydänsuru, minä ajattelin.

»Kirja, joka on helppo lukea,
mutta vaikea unohtaa.»

– BENTEBING

—

Juni palaa sukutaloonsa norjalaiselle saarelle ja löytää valokuvan isoäidistään Teklasta saksalaisen sotilaan rinnalla. Kuka mies oikein on, ja mitä Teklalle tapahtui natsimiehityksen aikana ja sodan jälkeen? Kysymys vie Junin tutkimusmatkalle historiaan ja sukunsa naisten suhteisiin ja salaisuuksiin.

—

»Jännittävä lukuromaani viime maailmansodan kauheuksista ja kolmen sukupolven rakkaustarinoista sodan varjossa.»

– ADRESSEAVISEN

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-49778-4